

Suka biłgorajska

Suka biłgorajska, zwana również suką kocudzką, to najbardziej tajemniczy z polskich instrumentów ludowych. W terenie nie zachował się żaden jego egzemplarz. Współczesne rekonstrukcje instrumentu opierają się na kilku zaledwie źródłach pochodzących z XIX wieku.

W 1888 roku w Warszawie odbyła się wielka wystawa instrumentów muzycznych. W dziale narzędzi ludowych znalazła się gabłota zatytułowana *starożytne nader skrzypce*. Zaprezentowany w niej instrument został nabyty w latach 80. [XIX wieku](#) we wsi Kocudza w powiecie biłgorajskim przez Józefa Pawłowskiego. Wzmianka o wystawionej w Warszawie suce pojawiła się w kilku relacjach prasowych oraz w dłuższym artykule Jana Karłowicza, historyka i językoznawcy, ojca kompozytora Mieczysława Karłowicza. Egzemplarz wystawienniczy uwieczniony został także na ilustracjach Tadeusza Dowgirda i Wojciecha Gersona.

„Według opowiadania szan. właściciela, suka była dawniej w użyciu u Rusinów w Lubelskiem (...). Grało się na niej trzymając nie jak [skrzypce](#), lecz przewiesiwszy na sznurku przez lewe ramię (...). Podobno w tej samej okolicy zwyczajne skrzypce nazywają *psami*. Żaden dostępny mi słownik, ani polski, ani ruski, ani w ogóle słowiański nie podaje wyrazu *suka* w znaczeniu narzędzia muzycznego” – fragment artykułu Jana Karłowicza cytowany za publikacją *Polskie fidele kolanowe*. (Re)konstrukcja autorstwa Ewy Dahlig-Turek i Marii Pomianowskiej.

Suka biłgorajska, rekonstruowana na podstawie ilustracji Dowgirda i Gersona, to czterostrunowy chordofon podobny do skrzypiec pod względem kształtu pudła rezonansowego oraz wzoru otworów rezonansowych. Ma jednak krótszą i szerszą szyjkę, a jej podstrunnicę ozdabia ażurowo wycięta rozeta. Podstawek ma dłuższe niż skrzypcowe nóżki, które przechodzą przez otwory rezonansowe i opierają się na spodzie pudła instrumentu. Na suce grało się w pozycji kolanowej prawdopodobnie z zastosowaniem techniki paznokciowej, czyli dociskając struny z boku paznokciem. **Instrumenty rekonstruowane dla muzeów mają mniejsze rozmiary. W estradowych przyjęło się stosować menzurę indyjskiego *sarangi* dla wygody palcowania oraz dla osiągnięcia pełniejszego brzmienia.**

Suki rekonstruowano od lat 70. XX wieku w oparciu o wymienione źródła ikonograficzne, zachowane opisy instrumentu oraz badania prowadzone przez etnomuzykologów, m.in. Jadwigę i Mariana Sobieskich, Jana Stęszewskiego i Ewę Dahlig-Turek. W 2009 roku napotkano na nowe źródło, akwarelę Stanisława Putiatyckiego *Włóścianin ze skrzypcami z okolic Mielca* z 1840 roku, przedstawiającą grającego suczystę. Suka mielecka została zrekonstruowana przez lutnika Andrzeja Kuczukowskiego, ściśle współpracującego z etnomuzykolog Ewą Dahlig-Turek.

Agnieszka GRZYBOWSKA

Opracowanie na podstawie źródeł: Ewa Dahlig, *Ludowe instrumenty skrzypcowe w Polsce*, Warszawa 2001; Ewa Dahlig-Turek, Maria Pomianowska, *Polskie fidele kolanowe. (Re)konstrukcja*, Warszawa-Lublin-Kraków 2014.

Zobacz, jak na suce biłgorajskiej gra Zbigniew Butryn podczas Festiwalu Wszystkie Mazurki Świata 2011:

